

KONFERENSIYALAR.COM

ANJUMANLAR PLATFORMASI

O'ZBEKISTON – 2030: INNOVATSIYA, FAN VA TA'LIM ISTIQBOLLARI

**IX RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYA MATERIALLARI**

DEKABR, 2025-YIL

O‘ZBEKISTON — 2030: INNOVATSIYA, FAN VA TA’LIM ISTIQBOLLARI

**IX RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI MATERIALLARI**

2025-yil, dekabr

TOSHKENT-2025

ISBN 978-9910-8337-4-8

O'ZBEKISTON – 2030: INNOVATSIYA, FAN VA TA'LIM ISTIQBOLLARI. IX Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent: Scienceproblems team, 2025. – 69 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 29-noyabr

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur nashrda "O'zbekiston — 2030: innovatsiya, fan va ta'lim istiqbollari" nomli IX Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi doirasida taqdim etilgan ilmiy maqolalar to'plami jamlangan. Unda O'zbekistonning turli oliy ta'lim va ilmiy-tadqiqot muassasalari, tarmoq tashkilotlari, mustaqil tadqiqotchilar tomonidan taqdim etilgan ijtimoiy-gumanitar, iqtisodiyot, huquq, biologiya, tibbiyot va boshqa sohalarga oid maqolalar kiritilgan. Maqolalarda ilm-fanning zamonaviy yo'nalishlari, innovatsion texnologiyalar, ta'lim islohotlari hamda barqaror taraqqiyotga oid masalalar muhokama qilingan. To'plam akademik izlanishlar, amaliy tajribalar va ilmiy xulosalarni birlashtirgan holda, fanlararo integratsiyani chuqurlashtirish va ilmiy hamkorlikni kuchaytirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsiya, fan va ta'lim, O'zbekiston 2030, barqaror rivojlanish, ilmiy izlanishlar, fanlararo integratsiya, ilmiy hamkorlik, texnologik taraqqiyot, zamonaviy ta'lim.

ISBN 978-9910-8337-4-8

Barcha huquqlar himoyalangan.

© Scienceproblems team, 2025-yil

© Mualliflar jamoasi, 2025-yil

MUNDARIJA

TEXNIKA FANLARI

Sharipova Zaynab

NEFT SHLAMLARINING FIZIK-KIMYOVIY TARKIBI VA EKOLOGIK XUSUSIYATLARINI TADQIQ
ETISH MASALASIGA DOIR DASTLABKI TADQIQOTLAR4-12

Kasimov Sandjar

ENERGIYA TEJOVCHI TEXNOLOGIYALARNI SERTIFIKATLASHTIRISH VA
STANDARTLASHTIRISHNING ILMIY ASOSLARI MASALASI 13-21

Rahimov Oktyabr, Cho'liyeva Munisa

MEHNAT XAVFSIZLIGINI BOSHQARISHDA KOMPETENTLIKGA YEVRUPACHA
YONDOSHUV 22-26

Safoyev Nuriddin

AXBOROTNI KRIPTOGRAFIK HIMOYALASHDA TASODIFIY SONLAR GENERATORLARINING
AHAMIYATI VA ISTIQBOLLARI 27-33

TARIX FANLARI

Pirimkulova Saodat

URUSH YILLARIDA BOLALAR MUAMMOSI: TARIXIY XOTIRA VA HUJJATLARDAGI
ETILISHI 34-36

Eliyeva Nargiza

BENAZIR ILM SOHIBI 37-39

IQTISODIYOT FANLARI

Usmonov Murodbek

QISHLOQ JOYLARDA XIZMAT KO'RSATISH ORQALI AHOLI BANDLIGINI IFODALOVCHI
KO'RSATKICHLAR TAHLILI 40-44

Valiev Umid

OLIV TA'LIM TASHKILOTLARI BITIRUVCHILARINI TADBIRKORLIKKA JALB ETISH CHORA-
TADBIRLARI 45-48

YURIDIK FANLARI

Reymbayeva Guldaulet

THE RIGHTS OF TOURISTS IN THE DIGITAL ERA: NEW CHALLENGES AND LEGAL
PROTECTIONS 49-54

Турсунова Маликахон

ДИПЛОМАТИЯ И МЯГКАЯ СИЛА: СООТНОШЕНИЕ И СОВРЕМЕННЫЙ НАУЧНЫЙ
ВЗГЛЯД 55-63

Muxitdinova Firuza

KONSTITUTSIYAVIY MODERNIZATSIYA VA XALQARO HAMKORLIK: O'ZBEKISTONNING
DUNYO MAYDONIDAGI YANGI YO'NALISHI 64-68

TARIX FANLARI

URUSH YILLARIDA BOLALAR MUAMMOSI: TARIXIY XOTIRA VA HUJJATLARDA AKS ETILISHI

Pirimkulova Saodat Shodmankulovna

SamDU "Jahon tarixi" kafedrası o'qituvchisi

Email: bluestar_86@bk.ru

Tel: +998933443120

Samarqand, O'zbekiston

Annotatsiya. Mazkur maqolada Ikkinchi jahon urushi yillarida front orti hududlariga ko'chirib keltirilgan korxonalar va muassasalardan tashqari, evakuatsiya jarayoniga aholi ayniqsa bolalarning ham jalb etilishi aks etgan bo'lib, ular bilan bog'liq adabiyotlar va arxiv hujjatlari muhim o'rin tutadi. Ikkinchi jahon urushi yillarida bolalar muammosi — eng global ijtimoiy fojia bo'lib, u tarixiy xotira va arxiv hujjatlarida o'z aksini topgan. Maqolada o'zbek tarixchilarining Ikkinchi jahon urushidagi g'alabaga o'zbeklarning roli va qo'shgan hissasi bo'yicha tadqiqot ishlari taqdim etilgan bo'lib, unda Sovet davrida yozilgan harbiy mavzular bo'yicha asarlar, shuningdek, mustaqillik davridagi tadqiqotlar baholanadi. Hozirgi paytda yosh tadqiqotchilar orasida Ikkinchi jahon urushi tarixiga qiziqish ortib borayotgani kuzatamiz. Fashizmga qarshi urush natijalarini soxtalashtirish nuqtai nazaridan bu masalaning dolzarbligini ham qayd etib o'tishimiz lozim. Urush yillarida ko'chirilgan bolalarning taqdiri nafaqat adabiyotlar va arxiv hujjatlarida balki davlat qarorlari ham usha davrni yoritish uchun muhim manba bo'lib hisoblanadi. Aynan bu mavzu buyicha chop etilgan adabiyotlar, maqolalar va ayniqsa arxiv hujjatlari alohida ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: ikkinchi jahon urushi, arxiv hujjatlar, xotira, g'alaba, evakuatsiya, o'rganish yo'nalishlari, tadqiqotlar.

THE PROBLEM OF CHILDREN DURING THE WAR YEARS: REFLECTION IN HISTORICAL MEMORY AND DOCUMENTS

Pirimkulova Saodat Shodmankulovna

Teacher of the Department of "World History" of Samarkand State University

Samarkand, Uzbekistan

Annotation. This article reflects the involvement of the population, especially children, in the evacuation process, in addition to enterprises and institutions evacuated to the rear areas during the Second World War, and the literature and archival documents related to them play an important role. The problem of children during the Second World War was the most global social tragedy, which was reflected in historical memory and archival documents. The article presents research works by Uzbek historians on the role and contribution of Uzbeks to the victory in the Second World War. It evaluates works on military topics written during the Soviet era, as well as research during the period of independence. Currently, we observe a growing interest in the history of the Second World War among young researchers. We should also note the relevance of this issue in terms of falsifying the results of the war against fascism. The fate of children evacuated during the war years is an important source for covering that period, not only in literature and archival documents, but also in state decisions. It is precisely on this topic that the published literature, articles, and especially archival documents are highlighted.

Keywords: Second World War, archival documents, memory, victory, evacuation, areas of study, research.

Fashizmga qarshi urush tarixini o'rganish dolzarbdir. Chunki o'zbek xalqining Ikkinchi jahon urushidagi g'alabaga qo'shgan hissasini o'rganishda katta o'zgarishlar ro'y berdi. Xususan, endilikda ilgari cheklangan arxiv hujjatlari maxfiylashtirilgandan so'ng, maxfiy statistika va boshqalar kabi "asosiy manbalar" tadqiqotchilar uchun mavjud bo'ldi. Ushbu hujjatlar asosida ko'plab mafkuraviy, siyosiy va boshqa sabablarga ko'ra maxfiy deb

hisoblangan masalalarni o'rganish va oshkor qilish imkonini berdi. O'zbek tarixchilarining harakatlari natijasida respublikaning Ikkinchi jahon urushidagi ishtiroki haqidagi raqamlar va faktlar tiklandi va aniqlashtirildi. Yangi ma'lumotlar birinchi marta O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 9-may kuni Xotira va qadrlash kuniga bag'ishlangan marosimdagi nutqida e'lon qilindi. Nutqda 1941-yilda respublikamiz aholisi 6,8 milliondan ortiq bo'lgani ta'kidlandi. Urush yillarida qariyb 2 million vatandoshimiz frontga jo'natildi. 500 mingdan ortiq haqiqiy qahramonlar shiddatli janglarda halok bo'ldi. O'zbekiston xalqi Buyuk G'alabaga bebaho hissa qo'shdi. 200 mingdan ortiq askar va ofitserlarimiz harbiy orden va medallar bilan taqdirlandilar. 301 nafar vatandoshimiz Sovet Ittifoqi Qahramoni yuksak unvoniga, 70 dan ortiq kishi esa uch darajali Shon-sharaf ordeni bilan taqdirlandi. 2020-yilda "O'zbekiston xalqining fashizm ustidan qozonilgan g'alabaga qo'shgan hissasi" kitob-albomi nashr etildi. 2021-yilda ushbu ishning mantiqiy davomi sifatida "Ikkinchi jahon urushi davrida O'zbekiston" va "G'alaba bog'i falsafasi" kitob-albomlari nashr etildi. Ularda xalqimizning urush yillarida ko'rsatgan qahramonligi haqida ilgari noma'lum bo'lgan ko'plab ma'lumotlar keltirilgan. [1;]

Ikkinchi jahon urushining birinchi davrida SSSRning xavf ostida qolgan hududlaridan aholi, sanoat korxonalari, MTS mulki, kolxozlar va sovxozlar, madaniy va ilmiy muassasalar, oziq-ovqat ta'minoti, xom ashyo va boshqa moddiy boyliklarning Sharqqa ommaviy ravishda ko'chirilishi jahon tarixida misli ko'rilmagan chinakam qahramonona iz qoldirdi. Sovet Ittifoqida amalga oshirilgan ko'chirish siyosati (evakuatsiya) o'zining ko'lami va davomiyligi jihatidan noyob sanoat operatsiyasi edi. Shu munosabat bilan butun urushni Sovet Ittifoqida BBC va Sunday Times muxbiri sifatida o'tkazgan taniqli britaniyalik jurnalist Aleksandr Vert shunday deb yozgan edi: "Butun korxonalar va millionlab odamlar Sharqqa qanday ko'chirilgani, bu korxonalar eng qisqa vaqt ichida va misli ko'rilmagan qiyin sharoitlarda qanday tiklangani va 1942-yilda ishlab chiqarishni qanday qilib ulkan darajada oshirganligi haqidagi hikoya, eng avvalo, aql bovar qilmaydigan insoniy matonat hikoyasidir" [2; 148-b]. Kitob muallifi, ayniqsa, "ajoyib tashkiliy jasorat" Sovet davlatida Germaniya bosqini avjiga chiqqan paytda, mamlakatning Yevropa qismining "juda muhim sanoat mintaqalari" dushman tomonidan bosib olinganida amalga oshirilganini ta'kidlagan [3; 28-b].

Shu bilan birga, mahalliy tarixshunoslikda, ham sovet, ham zamonaviy rus (xorijiy tillarni aytmasa ham bo'ladi), bu mavzu eng kam o'rganilgan mavzulardan biri bo'lib qolmoqda. Albatta, bu mavzu Ikkinchi jahon urushi haqidagi turli nashrlarda turli darajalarda ko'rib chiqilgan. Mavjud adabiyotlarning to'liq tarixshunoslik sharhini taqdim etishni maqsad qilmasdan, biz ko'rib chiqilayotgan mavzu tegishli jamoaviy asarlar jildlarida, shuningdek, ilmiy konferensiyalar materiallariga asoslangan maqolalar to'plamlarida yoritilganligini ta'kidlaymiz. Ikkinchi jahon urushi sovet davrida tarixchilarning diqqat markazida bo'lib keldi. Usha davrda nashrdan chiqqan adabiyotlar hozirgi kunda ham o'zining ahamiyatini yuqotgani yuq. [4; 621-b] Sovet davrida yoritilgan mavzularning ko'p qismi O'zbekistonning urush yillari davomida sanoat korxonalari, qishloq xo'jaligi, fan va madaniyatning rivojlanishi tarixi asosiy o'rin egallagan.

Vaqt o'tib Ikkinchi jahon urushining nafaqat iqtisodiy va siyosiy masalalarini yoritish balki urush natijasida o'zining vatanidan ketishga majbur bo'lgan xalq va bolalar masalalari ham ko'rib chiqila boshlandi. Ular alohida monografiyalar yoki mualliflarning jamoaviy ishlarida o'z aksini topdi. Mazkur jamoaviy ish [5; 3-b] mahalliy ziyolilarning evakuatsiya

qilinganlar bilan hamkorligini ochib beradi. Tadqiqotchilar S. Turdiev [6; 3-b] va G. Maryanovskiy [7; 3-b], shuningdek, A. Almatinskaya [8; 3-b] bolalarni O'zbekiston SSRga evakuatsiya qilishga bag'ishlangan asarlar nashr etishdi, ularda o'zbek xalqi tomonidan bolalarga ko'rsatilayotgan moliyaviy yordam, ijtimoiy himoya va g'amxo'rlik tasvirlangan. Bundan tashqari ko'plab ilmiy maqolalarda ham Ikkinchi jahon urushi yillarida ko'chirilib keltirilgan korxonalar, zavodlar, ilmiy muassasalar va boshqalar to'g'risida ko'plab tuxtalib o'tilgan. Ayniqsa ko'chirib keltirilgan (evakuatsiya qilingan) axoli va jamoaviy yoki yakka holda keltirilgan bolalar va ular bilan bog'liq muammolar ham mazkur ishlarning muhim jabhasini tashkil etadi.

Albatta Ikkinchi jahon urushi va u bilan bog'liq bo'lgan voqea va xotiralar nafaqat ilmiy adabiyot va maqolalarda o'z aksini topdi. Bakli muhim manba bo'lib hisoblangan arxiv hujjatlarida ham o'sha davrning soxtalashtirilmagan haqqoniy tarixini ko'rishimiz mumkin. Arxiv hujjatlaridan olingan ma'lumotlarga ko'ra bolalar O'zbekiston SSRga ko'chirilganda ular uchun maxsus Bolalar evakopunktlari tashkil etiladi. [9; 20^{o6}-b] Bundan tashqari ko'chirib keltirilgan bolalar uchun mehribonlik uylarining tashkil etilishi, o'smir bolalarni maktabga joylashtirish va ularni bo'sh vaqtlarida ma'lum bir sohani o'rganishlari uchun shogirtlikka ishga joylab quyganlar. Ayniqsa O'zbekiston Milliy arxivining 94 fondining 5 va 7 ruyhatlarining yig'ma jildlarida, 837 fondining 32 ruyhatida oid yig'ma jildlarda, [10; 90-b] 314 fondning 1 ruyhatining yig'ma jildlarida [11; 140-b] ko'chirib keltirilgan bolalar to'g'risida ko'plab ma'lumotlarga ega bo'lamiz.

Adabiyotlar/Literatypa/References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning 2021-yil 9-may kuni Xotira va qadrlash kuniga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqi./ president.uz
2. Верт А. Россия в войне. 1941-1945. Перев.с англ. М.,1967 148-б.
3. Верт А. Россия в войне. 1941-1945. Перев.с англ. М.,1967 28-б.
4. История Великой Отечественной войны Советского Союза 1941-1945; Итоги Великой Отечественной войны. – Москва: Минобороны Союза ССР, 1965. Том 6. – 621 с.; Узбекистан в годы Великой Отечественной войны (1941-1945). Отв. ред. Р.Х. Аминова, Т.Д. Жураев. – Ташкент: Фан, 1966; Из истории дружбы украинского и узбекского народов 1941-1945. Сборник документов и материалов. – Киев: Наукова думка, 1968; Воскобойников Э.А. Узбекский народ в годы Великой Отечественной войне. – Ташкент: Фан, 1969.
5. Вклад трудящихся Узбекистана в Победу в Великой Отечественной войне.- Ташкент. Фан, 1975
6. Турдиев С. Улуғ Ватан уруши йилларида Ўзбекистон меҳнаткашларининг кўчириб келтирилган болаларга ғамхўрлиги. – Тошкент: Фан, 1987.
7. Марьяновский Г. Книга судеб. – Ташкент: Издательство литературы и искусства имени Гафура Гуляма, 1988.
8. Алматинская А. Свет наших очей: Очерк о работе с эвакуированными детьми в УзССР в годы Великой Отечественной войны – Ташкент: Узбекистан, 1971.
9. O'z MA fond -94, ro'yhat -5, yig'ma jild -4254, varaq -20^{ob}. O'z MA fond 94, ro'yhat 5, yig'ma jild 4247, varaq 74.
10. O'z MA fond -837, ro'yhat -32, yig'ma jild -3429, varaq -90.
11. O'z MA fond 314, ro'yhat 1, yig'ma jild 56, varaq 140^{ob}

O‘ZBEKISTON — 2030: INNOVATSIYA, FAN VA TA’LIM ISTIQBOLLARI

IX RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI

2025-yil, 1-dekabr

Mas’ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

O‘ZBEKISTON — 2030: INNOVATSIYA, FAN VA TA’LIM
ISTIQBOLLARI. IX Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi
materiallari. – Toshkent: Scienceproblems team, 2025. – 69 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: Scienceproblems Team

Konferensiya o‘tkazilgan sana: 2025-yil, 29-noyabr

ISBN 978-9910-8337-4-8

Barcha huqular himoyalangan.
© Scienceproblems team, 2025-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2025-yil.